

การพัฒนารูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิด

เศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร

Development of an entrepreneurial model for producing herbal cosmetics according to BCG concept: a case study of Sakon Nakhon Province

กิตติศักดิ์ ไททอง¹, สุวิชา แสนบรรดิษฐ์ รินทา²

Kittisak Thaithong¹, Suwicha Saenbundit Rinta²

บทคัดย่อ

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) กระบวนการศึกษาใช้การวิจัยเอกสารทุติยภูมิตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้องค์ประกอบของเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก และใช้เทคนิควิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน สร้างเป็นรูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร จากนั้นจึงตรวจสอบรูปแบบฯ ด้วยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้รูปแบบฯ โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจากภาครัฐ จำนวน 3 ราย เพื่อทำการทดลองใช้ แล้วนำรูปแบบที่ได้พัฒนาเป็นคู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางที่มีองค์ประกอบหลัก จำนวน 7 องค์ประกอบหลัก (BIPSAAP Model) 25 ดัชนีการประเมิน และ 53 รายการประเมิน ได้แก่ 1) ทรัพยากรพื้นฐาน (Basic resources) 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) 3) กระบวนการผลิต (Production) 4) บทบาท

¹เภสัชกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร

¹ Pharmacist Senior Professional Level. Division of Consumer Protection and Public Health Pharmacy, Sakon Nakhon Provincial Health Office. E-mail : Kittisak.t@kkumail.com

²เภสัชกรปฏิบัติการ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร

² Pharmacist Practitioner Level. Division of Consumer Protection and Public Health Pharmacy, Sakon Nakhon Provincial Health Office

ภาครัฐ (Support of government) 5) การรักษาและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Adding quality) 6) ความสามารถในการแข่งขัน (Ability of competition) และ 7) ผลการดำเนินงานขององค์กร (Perspective) แล้วนำรูปแบบที่ได้ไปพัฒนาเป็น คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร การพิจารณาคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญได้ ค่า IOC สูงกว่า 0.5 แสดงถึงเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกัน และผลการทดลองประเมินกับผู้ประกอบการพบว่าคู่มือสามารถนำไปใช้กับผู้ประกอบการที่มีโครงสร้างทางธุรกิจเครื่องสำอางที่แตกต่างกัน ทำให้มองเห็นจุดบกพร่องและแนวทาง แก้ไขในการดำเนินธุรกิจ เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

คำสำคัญ: เศรษฐกิจฐานราก, เครื่องสำอาง, สมุนไพร, ผู้ประกอบการ

Abstract

This action research had the main objective to develop a cosmetic business model for herbal cosmetics entrepreneurs consistent with the BCG economy concept in Sakon Nakhon Province which used a mixed methods research approach. The study involved the analysis of secondary documents in the concept of BCG, in-depth interviews with key informants to collect components for the evaluation criteria of the standards for cosmetics business management, and used the Delphi technique with 17 qualified experts. This led to the formulation of a model for herbal cosmetics entrepreneurs under the concept of BCG model: a case study of Sakon Nakhon Province. The model was then reviewed by experts for content validity (IOC) and tested with a special sample group of three entrepreneurs who had previously participated in grassroots economy promotion activities by the state. The results were used to develop a manual for standard evaluation criteria for herbal cosmetics business management under the grassroots economy concept in Sakon Nakhon Province. The identified model of business management system consists of seven primary components (BIPSAAP Model), 25 evaluation indices, and 53 evaluation elements, including 1) Basic resources, 2) Input factors, 3) Production process, 4) Support of Government, 5) Adding quality, 6) Ability of competitive, and 7) Perspective. The expert-reviewed manual with an IOC score above 0.5 has consistent evaluation criteria. Test evaluations with entrepreneurs have shown that the manual can be applied to different business structures in the herbal cosmetics industry, identifying operational weaknesses and suggesting improvements for future operations.

Keywords : BCG, Cosmetic, Herbal, Entrepreneurs

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 16 (2561 – 2580)¹ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ความสามารถที่จะรับมือกับความล้มเหลว ความผิดหวัง ที่จะทำให้กลับมาสู่สภาวะปกติ (Resilience) 3) การพัฒนาอย่างยั่งยืนของ สหประชาชาติ (SDGs) และ 4) เศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อมุ่งสู่ วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ คือการ “พลิก โฉม” ประเทศไทย สู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” การพัฒนาและยกระดับ ให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรายได้สูงและ กระจายไปทั่วประเทศอย่างทั่วถึง เป็นการวาง รากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต ต้องส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับ มาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของ ประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นคือการขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานราก²

เศรษฐกิจฐานราก คือ สิ่งที่ส่งผลต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของ ชุมชน ต้องเกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือในการ บริหารจัดการ ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เพราะเศรษฐกิจ

ฐานราก คือ ฐานของประเทศ ถ้าฐานแข็งแรง จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง ถ้าเศรษฐกิจ ฐานรากกับเศรษฐกิจมหภาคเชื่อมโยงอย่าง เกื้อกูลกันจะเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ สมดุล ยั่งยืนและก้าวหน้า ดังนั้น การสร้างระบบ เศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเอง ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบ เศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ใน พื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผล และสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและ สังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็น เฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปิรามิด แต่สามารถ ทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจ ของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะ ความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวาง อื่น ๆ และภายนอก³

ในโลกของความเป็นจริง คือโลกของ “ทุนนิยม” บิลล์ เกตส์ มหาเศรษฐีของโลก ได้ กล่าวถึงทุนนิยมใหม่ในศตวรรษที่ 21 ว่า “ความท้าทายอยู่ที่การออกแบบระบบที่แรงจูงใจทาง ตลาด ซึ่งหมายรวมถึงกำไรและความเป็นที่ยอมรับ ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทุนนิยมสร้างสรรค์ -

ระบบที่รัฐบาล และภาคธุรกิจไม่แสวงหากำไร ทำงานร่วมกันเพื่อขยายพลังของตลาดออกไป ให้คนจำนวนมากขึ้นได้กำไร เป็นที่ยอมรับ และทำงานเพื่อช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำในโลก"⁴ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงเป็นไปได้ยาก แต่สำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัด สกลนคร ที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ การสร้างความ เข้มแข็งให้กับ “เศรษฐกิจฐานราก” ให้มีการ รวมกลุ่มและร่วมมือในการบริหารจัดการชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเอง ได้อย่างยั่งยืน⁵ ภายใต้การนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง น่าจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

จังหวัดสกลนครเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มี ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความหลากหลาย เศรษฐกิจฐานรากของ สกลนครกำลังเติบโต ด้วยแนวคิดการพัฒนา และการนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาต่อยอด มีการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การสร้างอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และความเป็นท้องถิ่น มีการผลิตสินค้าที่สร้าง จากวัตถุดิบท้องถิ่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ แสดงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น และการสนับสนุน ธุรกิจสร้างสรรค์ ทำให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโต โดยเฉพาะกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจเครื่องสำอางที่มี นโยบายการส่งเสริม ในปีงบประมาณ 2566 จังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการส่งเสริมโครงการ ตามนโยบายด้านเศรษฐกิจฐานราก เพื่อร่วม

ขับเคลื่อนกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยส่งเสริมผลักดันให้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ได้แก่ อาหาร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เครื่องสำอาง และ วัตถุดิบทราย ให้ได้รับอนุญาตผลิตภัณฑ์ตาม มาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ผลคือผลิตภัณฑ์ สุขภาพภายใต้โครงการเศรษฐกิจฐานรากใน จังหวัดสกลนคร ได้รับอนุญาตทั้งหมด 50 รายการ จำแนกเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร 39 ผลิตภัณฑ์, เครื่องสำอาง 6 ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์สมุนไพร 5 ผลิตภัณฑ์^{6,7} พบว่าในบรรดากลุ่มผลิตภัณฑ์ สุขภาพทั้งหมดที่ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับอนุญาต ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงสุด มีกฎหมาย ที่ไม่ซับซ้อนในการขออนุญาต ทำรายได้ให้แก่ ประชาชนในพื้นที่ และยังมีแนวโน้มขยายตัว อย่างต่อเนื่อง คือ ผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องสำอาง^{8,9} ซึ่งจากข้อมูล มูลค่าเครื่องสำอางทั่วโลกจะขึ้นไป แต่ละระดับ 3.64 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ ประมาณ 12.38 ล้านล้านบาทในปี 2573 เติบโต เฉลี่ยปีละ 4.2% เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ประมาณ 1.4 เท่า ขณะเดียวกันตลาดเครื่องสำอางของไทย ก็มีโอกาสที่จะเติบโตสอดคล้องกับเทรนด์โลก สำหรับประเทศไทยคาดว่าปี 2566 มีมูลค่ากว่า 3 แสนล้านบาท เติบโตราว 9.46% เพิ่มขึ้น เล็กน้อยจากปี 2565 ที่มีการเติบโต 9.26% แต่ยังเป็นทิศทางการขยายตัวที่ดี¹⁰ ดังนั้น เพื่อ เป็นการส่งเสริมและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจ ฐานรากของจังหวัดสกลนครในผู้ประกอบการ

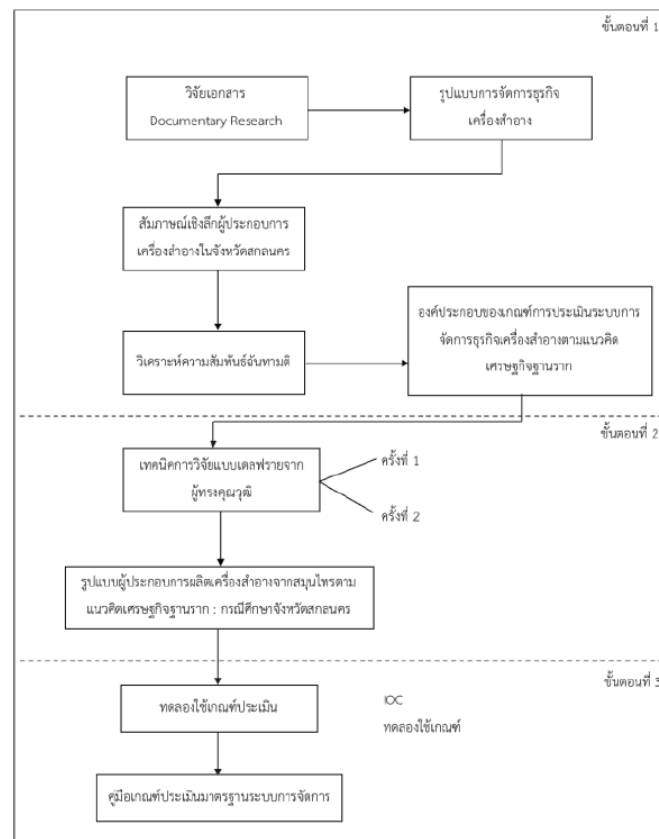
ผลิตภัณฑ์สุขภาพกลุ่มเครื่องสำอางนี้¹¹ ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งการมีเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสมจะสะท้อนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการที่ดีได้¹² เพื่อให้ผู้ประกอบการ เครื่องสำอางดำเนินธุรกิจได้อย่างมีมาตรฐาน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อพัฒนาคู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสกลนคร ทำการวิจัยเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยใช้เทคนิควิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อพัฒนารูปแบบและคู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้งหมดเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดแนวคิดพื้นฐานขององค์ประกอบและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอาง จังหวัดสกลนคร ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาคู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดแนวคิดพื้นฐาน
ขององค์ประกอบและแนวทางในการพัฒนา
จังหวัดสกลนคร

1.1 การวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ
ได้แก่ วรรณกรรม สารสนเทศ ทฤษฎี และงานวิจัย
ต่าง ๆ จากงานเอกสารทางวิชาการ ข้อมูลจาก
หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และจากสื่อ
ออนไลน์ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจ
เครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก
จังหวัดสกลนคร

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกข้อมูล
เพื่อคัดเลือกแนวคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์
คัดเลือกข้อมูลจาก จากเอกสารมาใช้ในการ
วิจัยประกอบด้วย ความจริง (Authenticity)
ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) ความหมาย
(Meaning) การเป็นตัวแทน (Representativeness)
ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)
เพื่อให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการ
ธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจ
ฐานราก

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายเครื่องสำอางในจังหวัดสกลนคร โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จากผู้ประกอบการเครื่องสำอางที่มีสถานะของสถานที่ผลิตเครื่องสำอาง “อนุมัติสถานที่” ในระบบ Skynet ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และมีผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ได้รับอนุญาตเลขจดแจ้ง และยังคงมีการผลิตเครื่องสำอางเพื่อจำหน่าย จำนวน 17 คน ทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาเอกสารทุติยภูมิร่วมกับการศึกษาปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลขององค์ประกอบที่ได้จากการศึกษารูปแบบการจัดการและองค์ประกอบของสถานที่ผลิตเครื่องสำอางนำมาสังเคราะห์ “องค์ประกอบของเกณฑ์ประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก”

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร

2.1 เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

นำ “องค์ประกอบของเกณฑ์ประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก” ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1

ทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบของธุรกิจเครื่องสำอางเพื่อสร้าง “(ร่าง)รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร”

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกจากแบบเจาะจง (Purposive selection) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

ก. กลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ผลิตเครื่องสำอางที่ยังคงสถานะ “อนุมัติสถานที่” และมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับอนุมัติเลขจดแจ้งเครื่องสำอางในระบบ Skynet จำนวน 6 ราย

ข. กลุ่มนักวิชาการและภาคประชาสังคม จำนวน 5 ราย ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ด้านการจัดการ สังคมศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การจัดทำเกณฑ์ประเมิน และอุตสาหกรรมการผลิต

ค. กลุ่มปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านเครื่องสำอาง และการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 17 คน บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการสนทนา

การวิจัยในขั้นตอนนี้ใช้ผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 17 คน มีความเหมาะสมและสอดคล้องไปตามเกณฑ์ ของ Thomas T. Macmillan

เป็นระดับที่ให้ผลของอัตราการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน (Error) น้อยที่สุด และคงที่ที่ระดับ 0.02^{13,14}

2.2 เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2

นำ “(ร่าง) รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร” ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2.1 มาทำเป็นแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เมื่อได้ข้อมูลจะส่งข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) ที่เป็นของกลุ่ม ให้กับผู้เชี่ยวชาญ เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมด้วยคำตอบเดิมของแต่ละท่านเพื่อให้พิจารณาว่าจะแก้ไขหรือคงคำตอบเดิม แล้วสรุปและสังเคราะห์เป็น “รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร”

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อพัฒนาคู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร

2.1 การพัฒนา

“รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร” จากขั้นตอนที่ 2 มาพัฒนาเป็น (ร่าง) คู่มือเกณฑ์การประเมินระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจ

ฐานราก จังหวัดสกลนคร และทำการหาประสิทธิภาพทางด้านเนื้อหาและภาษา และความเที่ยงตรงของ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล แล้วพัฒนาเป็น “(ร่าง) คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร”

2.2 การทดลองใช้

นำ “(ร่าง) คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสกลนคร” มาทดลองใช้กับผู้ประกอบการ 3 ราย คัดเลือกแบบเจาะจงผู้ประกอบการที่เคยติดต่อ และให้ความร่วมมือกับภาครัฐ แล้วจึงสร้างเป็น “คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสกลนคร”

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร เอกสารรับรองเลขที่ SKN REC 2023-074

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบของเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก ดังนี้

1.1 ผลของการวิจัยเอกสาร ซึ่งเป็น การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณกรรม สารสนเทศ ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ จากตำรา เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และจากสื่อออนไลน์ โดยใช้เทคนิค การวิจัยเอกสาร เพื่อนำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มาสร้างเป็นองค์ประกอบของเกณฑ์การประเมิน มาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางได้ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ทรัพยากรพื้นฐาน (Resources) 2. ระบบการทำงาน (Systems) 3. บทบาทภาครัฐ (Government) 4. การดำเนิน ธุรกิจ (Business) 5. ความสามารถในการ แข่งขัน (Competition) 6. ผลการดำเนินงาน (Perspective) 7. การประเมิน (Evaluation) หรือ RSGBCPE

1.2 ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบ RSGBCPE พร้อมกับคำอธิบาย ส่งผ่านแอปพลิเคชัน Line ให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 สัปดาห์ แล้วจึงสัมภาษณ์ ผ่านทางโทรศัพท์ ด้วยคำถามสัมภาษณ์แบบ ปลายเปิด (Open ended question) โดยผู้วิจัย ทำหน้าที่สัมภาษณ์เองพร้อมทั้งขออนุญาต ปลายสายในการบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ แล้วนำมาถอดบทสัมภาษณ์ภายหลัง แยกแยะ จัดเรียงประเด็น ว่าองค์ประกอบสังเคราะห์ขึ้น สอดคล้องกับผู้ประกอบการหรือไม่ ได้องค์ประกอบ หลักและดัชนีการประเมินที่สอดคล้องกับกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 องค์ประกอบ (RSGBCPE) 25 ดัชนีการประเมิน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบ RSGBCPE

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบ
ผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพร
ตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: กรณีศึกษาจังหวัด
สกลนคร

2.1 เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในการ
นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนา “(ร่าง)
รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจาก
สมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษา
จังหวัดสกลนคร” ผู้วิจัยคัดเลือกตามความสะดวก
17 คน จากการสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 พบว่า
ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และ
รายการประเมินตามบทบาทหน้าที่และประสบการณ์
ของตนเอง โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่พิจารณาว่า
การใช้ ทฤษฎีระบบ เป็นองค์ประกอบหลักทั้ง 7
มีเนื้อหาและรายละเอียดที่ทำให้ผู้ประกอบการ
กลุ่มเศรษฐกิจฐานรากเข้าใจยาก และควรนำเอา
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการ
ชุมชนเข้ามาร่วมด้วย ต้องปฏิบัติตาม กฎหมาย
ของ อย. ทั้งในส่วนของการผลิตและสถานที่
เก็บรักษา

2.2 เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2

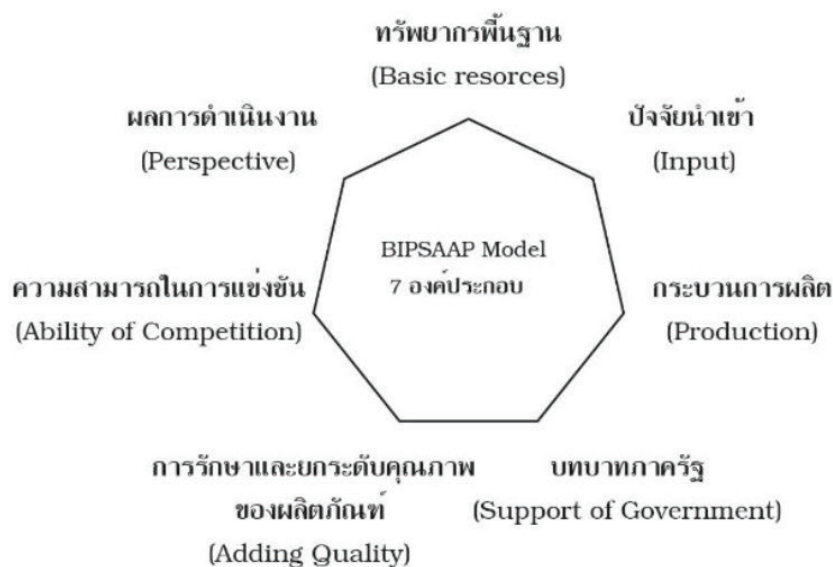
ผู้วิจัยนำ “(ร่าง)รูปแบบผู้ประกอบการ
ผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจ
ฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร” มาสร้าง
เป็นแบบสอบถาม และให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตอบ
จากนั้นนำคำตอบที่ได้มาหาค่ามัธยฐาน (Median)
และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile

Range หรือ ค่า $Q3 - Q1$) เป็นรายชื่อ เพื่อ
พิจารณาคัดเลือกรายการประเมินที่มีความเหมาะสม
ในการพัฒนาเป็นเกณฑ์ โดยคัดเลือกจากแนวโน้ม
ที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และมีพิสัยระหว่าง
ควอไทล์ไม่เกิน 1.5 ซึ่งจะได้องค์ประกอบและ
รายการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูล
แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้เชี่ยวชาญ
มีความเห็นว่าองค์ประกอบมีโอกาสที่เป็นไปได้
จริงในทุกประเด็น โดยค่ามัธยฐาน ได้เกินกว่า
3.5 และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile
Range) ≤ 1.5 ทุกประเด็น จึงสามารถสรุปได้ว่า
องค์ประกอบและรายการประเมินทุกตัวมี
ความเหมาะสม หลังจากนั้นส่งข้อมูลย้อนกลับ
เชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) ที่เป็นของ
กลุ่มให้กับผู้เชี่ยวชาญ เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน
และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile
Range) พร้อมด้วยคำตอบเดิมของแต่ละท่าน
เพื่อให้พิจารณาว่าจะแก้ไขหรือคงคำตอบเดิม
ปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิไม่มีการเปลี่ยนแปลง
คำตอบ

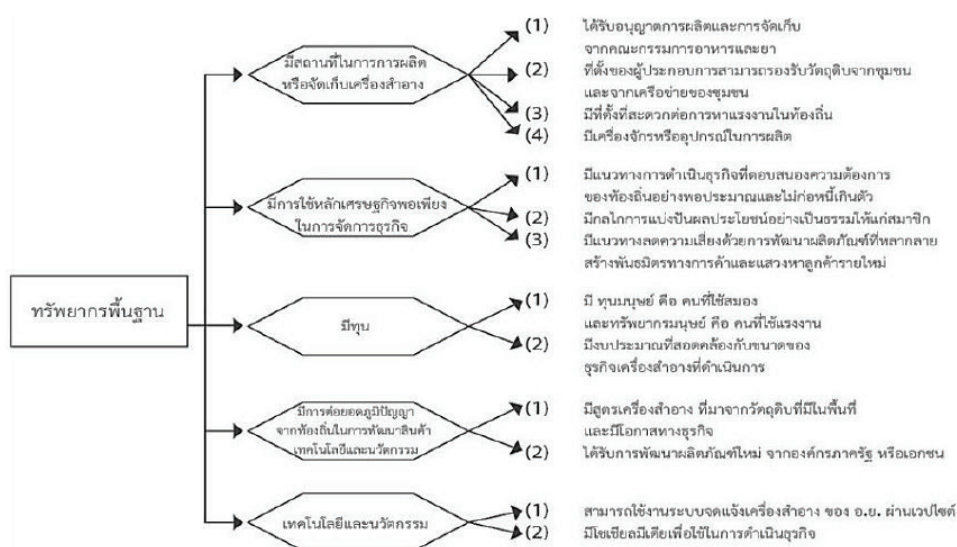
นำข้อมูลที่ได้สังเคราะห์เป็น “รูปแบบ
ผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพร
ตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษา
จังหวัดสกลนคร” หรือ BIPSAAP Model)
ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 1) ทรัพยากร
พื้นฐาน (Basic resources) 2) ปัจจัยนำเข้า
(Input) 3) กระบวนการผลิต (Production)
4) บทบาทภาครัฐ (Support of government)

5) การรักษาและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Adding quality) 6) ความสามารถในการแข่งขัน (Ability of competition) 7) ผลการดำเนินงานขององค์กร (Perspective) ดังภาพที่ 3 “รูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพร

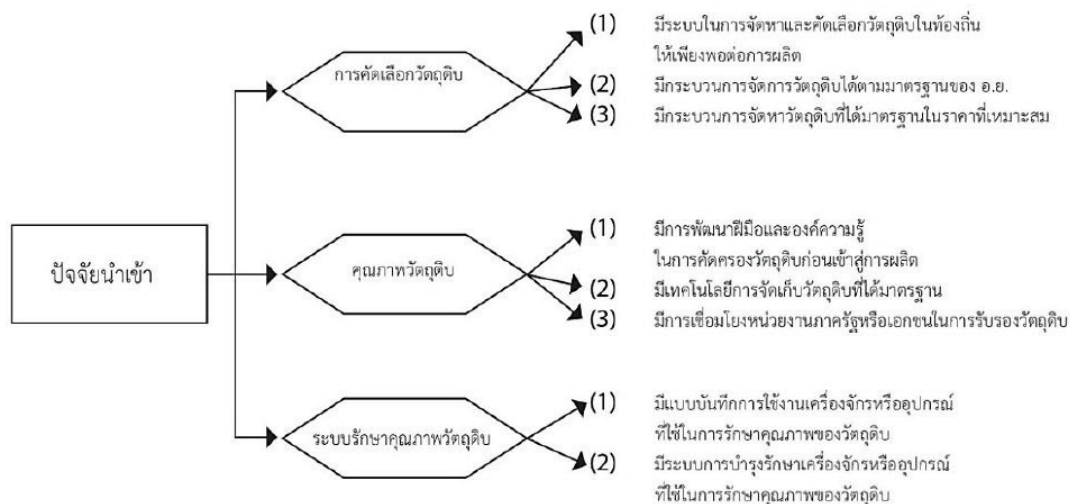
ตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษา จังหวัดสกลนคร” ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก 25 ดัชนีการประเมิน และ 53 รายการประเมิน ดังภาพที่ 4 – 10

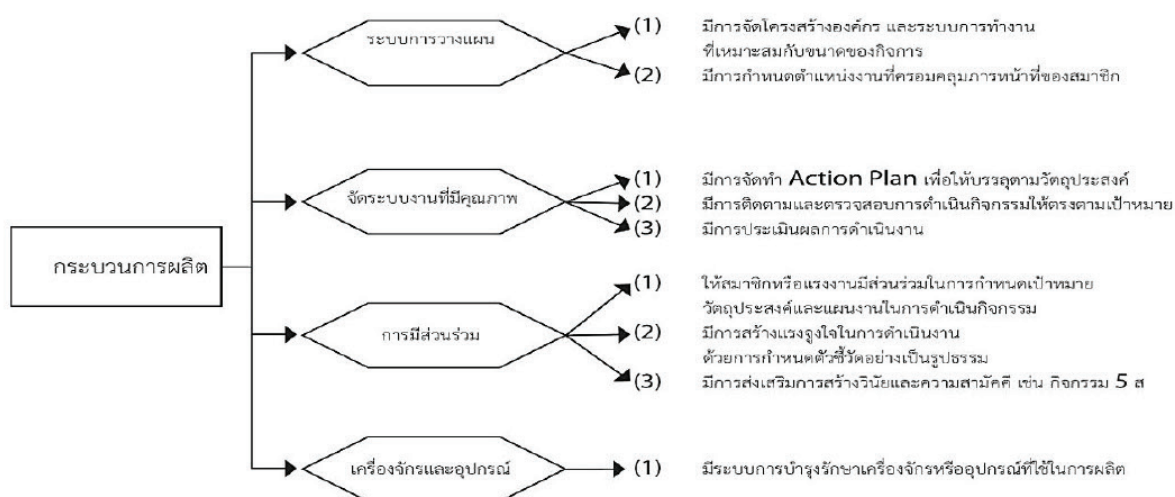
ภาพที่ 3 BIPSAAP Model

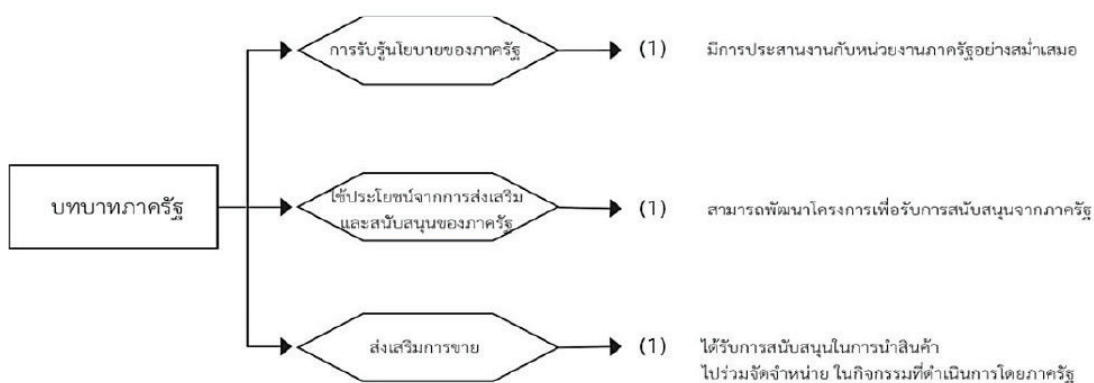
ภาพที่ 4 องค์ประกอบที่ 1 ทรัพยากรพื้นฐาน (Basic resources)

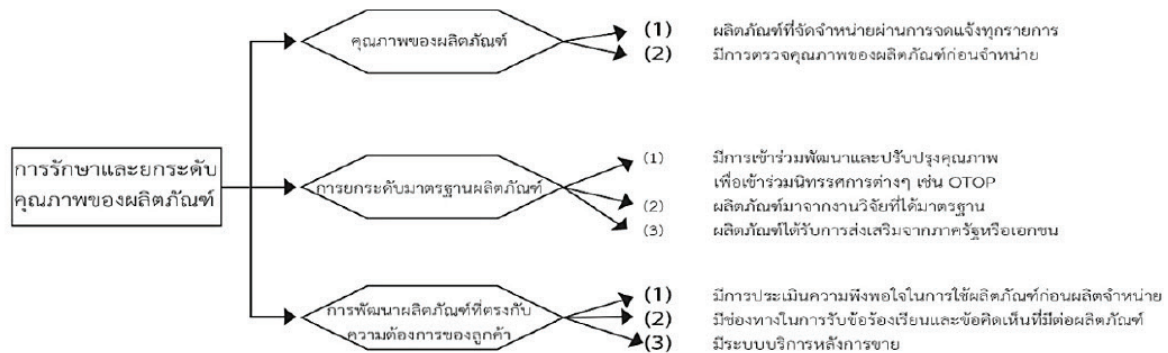
ภาพที่ 5 องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (Input)

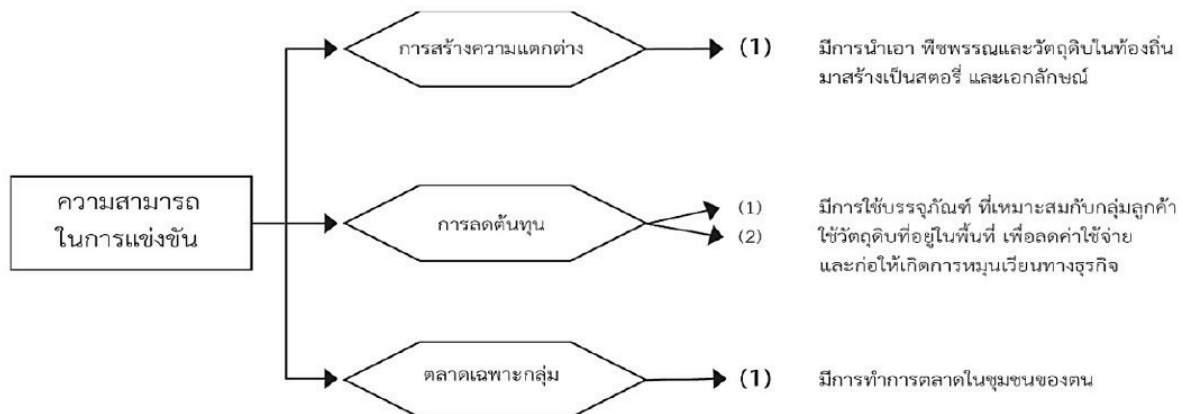
ภาพที่ 6 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการผลิต (Production)

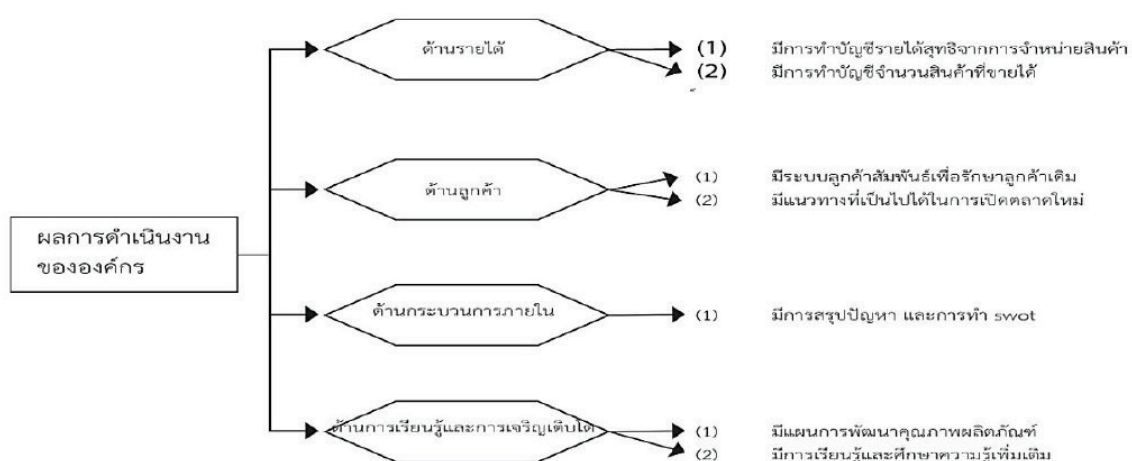
ภาพที่ 7 องค์ประกอบที่ 4 บทบาทภาครัฐ (Support of government)

ภาพที่ 8 องค์ประกอบที่ 5 การรักษาและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Adding quality)

ภาพที่ 9 องค์ประกอบที่ 6 ความสามารถในการแข่งขัน (Ability of competition)

ภาพที่ 10 องค์ประกอบที่ 7 ผลการดำเนินงานขององค์กร (Perspective)

ขั้นตอนที่ 3 ผลการพัฒนาคู่มือเกณฑ์
การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจ
เครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก
จังหวัดสกลนคร

3.1 ผลการพัฒนา

นำรูปแบบฯ จากขั้นตอนที่ 2 มา
พัฒนาเป็น “คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน
ระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิด
เศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสกลนคร” จากนั้นทำการ
หาประสิทธิภาพทางด้านภาษาและความเที่ยงตรง
ของเนื้อหา (IOC) กับผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ดำเนินงาน
ที่จะใช้เป็นระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอาง
ของกลุ่มธุรกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก
พบว่าทุกข้อความที่จะใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณา
ได้ค่า IOC สูงกว่า 0.5 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญ
มีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำ
ข้อความที่จะใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณานี้ไปจัด
ไว้ในระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางของ
กลุ่มธุรกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก

3.2 ผลการทดลองใช้

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย
คือการจัดทำ “คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน
ระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิด
เศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสกลนคร” สำหรับภาพรวม
ของโครงสร้างระบบ มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ
หลัก 25 ดัชนีการประเมิน และ 53 รายการประเมิน
เมื่อนำไปทดลองใช้กับ ผู้ประกอบการ จำนวน
3 ราย พบว่าผู้ประกอบการที่ 1 ได้ 34 คะแนน

อยู่ในขั้นดี ผู้ประกอบการที่ 2 ได้ 44 คะแนน
อยู่ในขั้นดีมาก และผู้ประกอบการที่ 3 ได้ 44
คะแนน อยู่ในขั้นดีมาก แสดงให้เห็นว่าเกณฑ์
ที่ได้มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้กับผู้ประกอบการ
ที่มีโครงสร้างทางธุรกิจที่แตกต่างกันได้

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้รูปแบบผู้ประกอบการผลิต
เครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจ
ฐานราก : กรณีสึกษาจังหวัดสกลนคร หรือ
BIPSAAP Model ที่มี 7 องค์ประกอบหลัก
ได้แก่ 1) ทรัพยากรพื้นฐาน (Basic resources)
2) ปัจจัยนำเข้า (Input) 3) กระบวนการผลิต
(Production) 4) บทบาทภาครัฐ (Support
of government) 5) การรักษาและยกระดับ
คุณภาพของผลิตภัณฑ์ (Adding quality)
6) ความสามารถในการแข่งขัน (Ability of
competition) 7) ผลการดำเนินงานขององค์กร
(Perspective) มีดัชนีการประเมิน 25 ดัชนี
โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องเชื่อมโยง
กันเป็นระบบตามทฤษฎีเชิงระบบ (System
Theory) ศิริพงษ์ เสาภายาน¹⁴ กล่าวไว้ว่า
ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัย
นำเข้า (Input) กระบวนการแปรรูป (Process)
ปัจจัยนำออก (Output) และผลย้อนกลับ
(Feedback) ซึ่งการดำเนินธุรกิจด้านเครื่องสำอาง
มีความเฉพาะผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตาม
กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ของ อย. อย่างไรก็ดีตาม

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นในการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากที่ได้นำแนวทางและทฤษฎีอื่น ๆ เข้ามาเพิ่มเติม ได้แก่ การดำเนินการบนพื้นฐาน BCG โมเดล ประกอบด้วย 3 เศรษฐกิจหลัก คือ B = Bio Economy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เชื่อมโยงกับ C = Circular Economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้ G = Green Economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษเพื่อลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มีกลไกของ BCG โมเดล แทรกอยู่ในทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับ จิตพนธ์ ชุมเกตุ⁷ ที่ผลการมีเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสมจะสะท้อนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้ โดยเกณฑ์ประเมินมาตรฐานที่ได้มีการคำนึงถึงการที่ผู้ประกอบการมีการนำเอาวัตถุดิบและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบธุรกิจสามารถสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนของตน และชุมชนใกล้เคียงทุกองค์ประกอบในรูปแบบนี้ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์การประเมิน อยู่ใน “คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสกลนคร” เป็นนวัตกรรมที่สามารถใช้เป็นบรรทัดฐานในการพัฒนาธุรกิจเครื่องสำอางของจังหวัดสกลนคร

งานวิจัยฉบับนี้ได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาเกณฑ์การประเมินเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน ให้กับกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”¹⁵ คือ ภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดสำหรับ กลุ่มเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องสำอาง เพราะปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ล้วนมีที่มาจากเหตุปัจจัย อันหลากหลาย ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้มีทั้งผลดี และผลเสีย สร้างทั้งความสุขและความทุกข์ ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังผู้คนทุกกลุ่มทุกวัยทุกพื้นที่ โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เลื่อนไหลไปได้ทั่วโลกด้วยความรุนแรงรวดเร็ว และส่งผลในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีระเบียบกติกาทางการค้า การลงทุน และการเงิน รูปแบบใหม่ที่เชื่อมโยงกับประเด็นสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน หรือการคุ้มครองผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ความก้าวหน้าของระบบคมนาคมสื่อสาร ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. ความพอประมาณ ทั้งในเชิงปริมาณและ คุณภาพ โดยเน้นการดำเนินชีวิตตามอัตภาพหรือสภาวะของบุคคลหรือองค์กรในขณะนั้น ด้วยทางสายกลางสมดุล ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ไม่สุดโต่ง

เกินพอดี เช่น ใช้จ่ายได้ แต่ต้องไม่ฟุ่มเฟือยจนสร้างหนี้สินให้ตนเองและครอบครัว อดออมได้ แต่ต้องไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนตนเองลำบากหรือเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น 2. ความมีเหตุมีผล เป็นการใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจด้วยเหตุด้วยผลโดยปราศจากอารมณ์หรืออคติ มีความยับยั้งชั่งใจกับความอยากได้-อยากมี-อยากเป็น โดยที่ความมีเหตุมีผลต้องเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ ไม่ว่าจะจะเป็นไปตามหลักวิชา หลักกฎหมาย กฎเกณฑ์ ทางสังคมหรือหลักศีลธรรมก็ตาม 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยความไม่ประมาทครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากปัจจัยภายในและภายนอก ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ แบ่งเป็น 3.1 ภูมิคุ้มกันทางการเงิน 3.2 ภูมิคุ้มกันทางสังคม 3.3 ภูมิคุ้มกันทางด้านวัฒนธรรม และ 3.4 ภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัฒน์ จันทิก และเสรี ชัดแจ้ง¹⁶ ซึ่งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากพบว่ามีการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเกณฑ์หลักในการประเมินคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน ไม่ให้กิจการก่อหนี้เกินตัวขยายกิจการอย่างพอประมาณ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และแนวทางลดความเสี่ยงของธุรกิจเป็นต้น

การพัฒนารูปแบบผู้ประกอบการผลิตเครื่องสำอางจากสมุนไพรตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก : กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร นี้ เป็นการพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ได้แก่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร และการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน หรือ ผู้ประกอบการ SME ในจังหวัดสกลนคร เป็นการพัฒนารูปแบบของระบบบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพ การดำเนินงานที่สามารถนำไปสู่การยกระดับผู้ประกอบการระดับฐานรากไปสู่การเป็นธุรกิจขนาดกลาง โดยลดความขัดแย้งและเพิ่มความรู้ความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ สอดคล้องกับ หทัยชนก คะตะสมบูรณ์¹⁷ นำเสนอการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนนั้นต้องมีกลไกการขับเคลื่อนศักยภาพของชุมชนต้องมี "นโยบายรัฐบาล" ที่ส่งเสริมให้การทำงานไร้รอยต่อ งานวิจัยชิ้นนี้มีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (16) เศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2561 – 2580) และห่วงโซ่คุณค่าของประเทศไทย (Final Value Chain Thailand) (ฉบับแก้ไข) (พ.ศ. 2567 – 2570) กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการดำเนินงานอย่างชัดเจนในแผนแม่บทย่อย การยกระดับ

ศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ เป้าหมาย 160101 ศักยภาพและขีดความสามารถเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มขึ้น และแผนแม่บทย่อย การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป้าหมาย 160201 ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากด้านเครื่องสำอางควรนำรูปแบบของระบบการจัดการธุรกิจเครื่องสำอางที่มีองค์ประกอบหลักจำนวน 7 องค์ประกอบหลัก (BIPSAAP Model) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเองให้สถานที่ผลิตเครื่องสำอางมีมาตรฐาน เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค สร้างรายได้เกิดความยั่งยืนกับธุรกิจ

1.2 การปฏิบัติตามกฎและประสานงานกับเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้อง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนครเตรียมช่องทางการติดต่อไว้หลายรูปแบบ เช่น การติดต่อโดยตรงและผ่านแอปพลิเคชัน LINE เพื่อความสะดวกและให้เกิดประสิทธิภาพในการเข้าถึงการบริการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการของสถานที่ผลิตเครื่องสำอางตามแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีแนวทางในการสนับสนุนในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการดำเนินงานตาม BCG Model ที่ต้องหาฉันทามติระหว่างหน่วยงานว่า พืชพันธุ์วัตถุดิบใด ที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับท้องถิ่น เกิดการหมุนเวียนรายได้ในชุมชนอย่างแท้จริง และมีการจัดการและควบคุมการใช้ ไม่ว่าจะเป็นการปลูก การซื้อจากแหล่งอื่น หรือการเก็บเกี่ยวจากธรรมชาติ เพื่อเป็นการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

2.2 มาตรฐานของภาครัฐ (Government Standards) ไม่ว่าจะเป็น การขอรับรอง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จากหน่วยงานอุตสาหกรรมหรือมาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ ควรเป็นการดำเนินการแบบช่วยเหลือ และให้ข้อมูลโดยคำนึงถึงศักยภาพของกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก เช่น การแนะนำแบบแปลนที่เหมาะสมกับงบประมาณ การสนับสนุนสูตรเครื่องสำอางที่มาจากงานวิจัย

2.3 หน่วยงานวิชาการในพื้นที่ ควรมีความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การลดต้นทุนการผลิต โดยใช้ความรู้ความสามารถ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณภาครัฐ เอื้อประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรพัฒนาองค์ประกอบสำหรับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม หรือผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่ทางกลุ่ม

เศรษฐกิจฐานราก มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ

3.2 ควรนำเกณฑ์ที่ได้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) เพื่อสกัดตัวดัชนีการประเมินของเกณฑ์การประเมินการจัดการคุณภาพของกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากให้เหมาะสมและมีคุณภาพอย่างแพร่หลายในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสกลนคร นายแพทย์ประจักษ์ เทิกขุนทด ทันตแพทย์ทรงพล แสงงาม ผู้บังคับบัญชาที่ได้ให้โอกาสในการทำการวิจัยครั้งนี้ คุณมัทนาดี ล้อมหมางคล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร

คุณชนะสรรค์ ศิริวาลย์ นักวิชาการอิสระ อดีตผู้ประสานงานโครงการเมืองสมุนไพรสกลนคร ที่ได้ให้คำปรึกษาในการวางแผนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ เครือข่าย BCG จังหวัดสกลนคร ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มร่วมแลกเปลี่ยนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยและครอบครัวกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข เพื่อนร่วมงานทุกคนที่เข้าใจและช่วยเหลือและสนับสนุนในการทำงานวิจัย และขอขอบคุณ บิดา มารดา คุณสิริภา ไททอง และครอบครัววงภสัช ที่ให้ความรัก ความเข้าใจ และกำลังใจในการทำงานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก (2561 – 2580). [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 16 พฤษภาคม 2566]. เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/16-เศรษฐกิจฐานราก.pdf>
2. กรมพัฒนาชุมชน. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 16 พฤษภาคม 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://district.cdd.go.th/khowang/wp-content/uploads/sites/531/2019/09/128785_ยุทธศาสตร์ชาติ20ปีกับศก.ฐานราก01-1.pdf
3. ประเวศ วะสี. วิธีการและกลไกยุทธศาสตร์ประชารัฐสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากบนหลักการ เศรษฐกิจพอเพียง. หมอชาวบ้าน. นนทบุรี; 2558:1-18.
4. Kinsley ME. Creative capitalism: a conversation with Bill Gates, Warren Buffett and other economic leaders. New York: Simon & Schuster. 2008.
5. กาญจนา รอดแก้ว, ฤกษ์ ศานานุช, ธรรงค์ จันโต. รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร; 2563.

6. กลุ่มผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่อาหาร เครื่องสำอาง สมุนไพร. สไลด์นำเสนอ. การประชุมสัมมนาเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข; 2565.
7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร. รายการผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2565. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://skko.moph.go.th/dward/document_file/strategy/training_file_name/20230822152024_782785329.pdf
8. กรุงเทพธุรกิจ. “ตลาดสมุนไพร” เศรษฐกิจหลักของไทย. [อินเทอร์เน็ต]. 2567. [เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/social/914569>
9. ผู้จัดการ. ตลาดสมุนไพร 5 หมื่นล้านกับโอกาสของผู้ประกอบการไทย; [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2566]; เข้าถึงได้จาก : <http://gotomanager.com/content/125213/>
10. ฐานเศรษฐกิจ. อุตสาหกรรมปลูก “เครื่องสำอาง” 3 แสนล้านคึกคัก. [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 26 มิถุนายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaicosmetic.org/>
11. ปาริชาติ เพชรพุก. โอกาสทางการตลาดของเครื่องสำอางสมุนไพรไทยในตลาดโลก [ปริญา นินพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2561.
12. จิตพนธ์ ชุมเกต. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินมาตรฐานระบบการจัดการเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา การจัดการ]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2558.
13. วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. การวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Future Research Using Delphi Technique). วารสารสหวิทยาการวิจัย 2562;8(1):1-10
14. ศิริพงษ์ เสงายน. หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์; 2548.
15. มุลานิธสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ตามรอยพระราชดำริ สู่ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร; 2555.
16. อีรวัดน์ จันทิก, เสรี ชัดรัมย์. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการจัดการคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย 2557;6(1):99-129
17. หทัยชนก คตะสมบุรณ์. การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ 2563;8(2):474-88